

ОСВІЧЕНА ЛЮДИНА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ?

Д. І. Чорноморденко

канд. філос. наук

асистент кафедри філософії

Національний університет біоресурсів та природокористування

м. Київ, Україна

Йдеться про проблему розмивання смислу поняття «освічена людина» в контексті реформаційних тенденцій в сучасній освіті а також про можливе розуміння поняття «якісної освіти» як втілення не просто сукупності компетентностей, а й інших засадничих для формування самодостатньої особистості людських якостей та характеристик.

Ключові слова: людина, освічена людина, відповідальність, якісна освіта, свобода, закон, компетентність.

Є раціональним припустити, що зміни у системі освіти, у її структурі та змісті були викликані тим, що як і при здійсненні спроб будь-яких реформ, в цілому, доводиться змінювати смисли понять, які визначають дійсність, тобто предметне поле цих змін. Розмірковуючи над шляхами втілення таких змін в освіті, очевидно справа дійшла до відповіді на запитання про те, кого в її межах ми взагалі можемо назвати «освіченою людиною»? Необхідність змін у системі освіти була також спровокована тим, що очікуваний смисл, котрий має вкладатися у основні поняття, зокрема поняття «освічена людина» – відповідає сутності і призначенню системи освіти як феномену взагалі. Це означає, що ігноруючи наведення ладу і встановлення прозорості в розумінні суб'єкта (носія) смислу про одержання знань та сукупності інших особистісних характеристик, взагалі виявляється неможливим здійснювати жодну адекватну – відповідну до викликів життя конструктивну діяльність, в тому числі реформаційну.

Іншими словами, я вважаю, що нині відсутнє визначене, чітке та ясне розуміння того, кого ми можемо називати освіченою людиною і яке між цим поняттям існує відношення до понять компетентностей/компетенцій, кваліфікації, результатів навчання та якості освіти що уведені в новому Законі України «Про освіту» [2].

Відомо, що від початку нововведень в системі освіти, наприклад: поява освітніх програм, дуальна форма здобуття освіти, поява в якості вимоги переліку ключових компетентностей здобувачів вищої освіти (загальні та фахові компетентності), традиційно вважалося, що освіченою людиною можна назвати ту, яка здобула певний рівень знань який дозволить їй самореалізуватися в житті. Якщо раніше (до 2011 року – Прийняття національних рамок кваліфікацій) основними вимогами що висувалися до здобувачів вищої освіти був нечіткий, розпливчатий результат і взагалі розмите значення терміну «освічена людина», то починаючи з 2017 року в рамках реформування системи вищої освіти почали діяти нововведення [3]. Грунтуючись на декількох нових законах, зокрема, «Про освіту» (від 2017 р.) та «Про вищу освіту» (від 2014, 2018 рр.) як основних, відбулися зміни у тлумаченні базових положень, що прямо визначають не лише сам перебіг освітнього процесу, його форму, зміст, структуру організацію та складові, а й результати його реалізації що включені до самих вимог такого втілення процесу навчання.

Однак, навіть враховуючи виникнення внаслідок цих змін таких термінів як: «компетентність», «кваліфікація», «освітня програма», «освітній процес», «освітня діяльність»,

«результати навчання», «якість освіти» та «якість освітньої діяльності», частина з вказаних понять потребує свого подальшого витлумачення та прикладів утілення.

Якщо кваліфікація відповідно до закону є результатом навчання або сукупністю компетентностей, що реалізуються шляхом втілення освітнього процесу (як формування і застосування компетентностей) в межах освітньої діяльності (спрямовує та організує освітній процес) відповідно до конкретної освітньої програми, то залишається незрозумілим за кілою термінів як самореалізуватися та знайти себе, своє робоче місце у мінливому та непередбачуваному світі апелюючи лиш до ключового і неясного визначення компетентності, на яке так органічно покладаються вищевказані. А саме – відповідно до Статті 1, пункту 15) ЗУ Про освіту «компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [2] залишається незрозумілим відношення цієї розмитої сукупності характеристик людини до визначеного розуміння що таке «бути освіченою»?

Таким чином, я гадаю, варто сприймати освічену людину не стільки я особу що засвоїла певний набір компетентностей внаслідок проходження певної освітньої програми, а як таку, що здатна самовиражатися засобами здорового глузду та бути спроможною усвідомлювати необхідність набутих нею елементів свого досвіду та знань для себе та для інших. В такому разі, якісною освітою слід вважати таку систему/комплекс заходів що спрямований на вдосконалення людської здатності бути вільною особистістю що спроможна оволодівати найважливішими смислами та значеннями різних рівнів дійсності в їх непередбачуваності та динамічності, які спонукають як до власної самоорганізації та цілісності так і до властивості бути елементом соціальної самоорганізації.

Інакше кажучи, результатом дійсно якісної освіти, а не вдавано якісної, може постати лише та людина що спроможна відчувати межі застосовності власних знань потребу в здобутті яких вона прагне задовільнити. Така людина здатна і зможе відтворювати умови формування та реалізації найбільш важливих цивілізаційних цінностей, аналізуючи себе і світ навколо. Це особистість, котра має критичне мислення, відповідальність, вона здатна до рефлексії а також є такою, що уможлиблює появу нових елементів соціального капіталу (в сенсі Бурдьє) вбудовуючи себе в необхідні для вирішення гострих проблем соціальні відносини. Це особа що здатна до самомотивації, втілення здоров'я нації та відтворення власної ідентичності засобами здобутого інтелектуального потенціалу.

Зрештою, я переконаний, що людям спершу ще належить сформувати добре уявлення про те «що таке бути людиною?» перш ніж ставити і давати відповідь на питання «що означає бути освіченою людиною?». До того ж, якби кожен для себе частіше на нього відповідав чи хоча б намагався, то нам, можливо, і не довелося б реформувати те, що ми називаємо освітою.

Література

1. Закон України Про вищу освіту [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>, вільний. – Назва з екрана.
2. Закон України Про освіту [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>, вільний. – Назва з екрана.
3. Національна рамка кваліфікацій [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12>, вільний. – Назва з екрана.